

MAGASIN

JUNI
2018

LEVENDE NATUR

ÅRGANG 36

Gråsælen
er tilbage

ER DET SNART SLUT?
Den 6. massedød
er i gang

TØR DU KIGGE GORILLAEN I

Djrene

OG SE DIG SELV?

LYT TIL GHITA

Jeg er så heldig, at jeg ofte har mulighed for at tale med mange af WWF Verdensnaturfondens medlemmer. Og det spørgsmål, jeg får alleroftest er: Nytter det hele overhovedet noget? Det korte svar er heldigvis: Ja, det nytter. En hel del, faktisk!

Tag eksempelvis de meget sjældne og kritisk truede bjerggorillaer, der lever i et uigennemtrængeligt skovområde højt oppe i bjergene mellem Uganda, DR Congo og Rwanda. De var vitterligt på udryddelsens rand for bare 30 år siden. Faktisk var der kun 2-300 tilbage.

Derfor lancerede vi i 1990'erne støttekampagnen "Operation Oskar", der med skuespiller Ghita Nørby i spidsen skulle få danskernes øjne op for de truede bjerggorillaer. Og det lykkedes! Kampagnen blev en af vores mest succesfulde støtteaktioner. Takket være en massiv bevaringsindsats og samarbejde mellem WWF, den internationale gorillabevarelsesorganisation og lokalbefolkningen fik vi vendt den triste udvikling, så der nu lever lidt over 1.000 bjerggorillaer i beskyttede nationalparker.

I år tog vi igen Ghita med til Uganda for at se, hvordan det går med gorillaerne. I dette nummer kan du læse hendes beretning om, hvordan din støtte har været med til at sikre en positiv udvikling for et af verdens mest udryddelses-truede dyr. Blandt andet ved at give lokalbefolkningen et ordentligt livsgrundlag, så de ikke driver rovdrift på gorillaernes hjem i skoven.

For det er sådan, man sikrer en bæredygtig klode for fremtiden. Man skaber den. For mennesker og dyr – i fælles samspil. Så alle kan trives og udvikle sig i harmoni.

Så lyt til Ghita, der siger det ret præcist: "Når du ser ind i øjnene på en bjerggorilla, ser du jo dig selv." Selvom det går den rigtige vej for bjerggorillaen, er den stadig under pres. De største trusler kommer desværre fra os mennesker. Derfor ligger løsningen også hos os.

Jeg håber derfor, at I sammen med Ghita vil bakke op om "Operation Os". Sammen kan vi fortsætte kampen for de kritisk truede bjerggorillaer.

Bedste hilsner

Bo Øksnebjerg
Bo Øksnebjerg
Generalsekretær

GHITA OG GORILLAERNE 04

Tag med Ghita Nørby tilbage til Uganda og se, hvordan det går med bjerggorillaerne.

DRÆBER ELLER BYTTE - HVEM SPISER HVEM? 10

© DAVID HATLAND

MØD KVINDERNE, DER LAVER KLIP-KLAPPER TIL KUNST 22

© NEIL THOMAS / WWF

KOM HELT TÆT PÅ DANMARKS STØRSTE ROVDYR 16

© ALEX MUSTARD / RITZAU SCANPIX

KENDER DU BIEN, DER HAR BUKSERNE PÅ? 26

© BIOPIX, JC SCHOU

DEN NÆSTE MASSEDØD ER I GANG 12

© SHUTTERSTOCK

WORLD WIDE
FUND FOR NATURE

er en privat og uafhængig organisation, som arbejder for at løse globale natur- og miljøproblemer.

WWF arbejder over hele kloden, og WWF Verdensnaturfonden er den danske afdeling.

Formålet med WWF's arbejde er at sikre naturen som livsgrundlag for mennesker og dyr.

Læs mere om WWF Verdensnaturfonden på wwf.dk

WWF
Verdensnaturfonden
Svanevej 12
2400 København NV.
Tlf. 35 36 36 35
E-mail wwf@wwf.dk
Giro 500-2001

Ansvarshavende redaktør
Cirkeline Buron

Redaktør
Anne Burlund

Mail til redaktionen
levende.natur@wwf.dk

AD
Manguster

Forside
© naturepl.com /
Andy Rouse / WWF

Tryk
All Graphic

Oplag
20.000

Du kan blive medlem ved at betale minimum 360 kr. om året. Levende Natur sendes gratis til medlemmer.

GHITAS GENSYN

Med Gorillaerne.

I 1998 besøgte skuespiller Ghita Nørby bjerggorillaerne i Uganda for første gang som ambassadør for WWF's kampagne Operation Oskar. Nu er hun tilbage for endnu en gang at se en silverback i øjnene. For bjerggorillaen er stadig kritisk truet og har stadig desperat brug for vores hjælp.

TEKST : CIRKELINE BURON

Silverbacken, flokkens førerhan, åbenbarer sig i kratet i den tætte skov. Han er fuldt optaget af at spise blade og plantemarv og registrerer knap nok Ghita Nørby, der sidder kun syv meter derfra og betragter ham med tårer i øjnene.

”Når du ser ind i øjnene på en bjerggorilla, ser du jo dig selv. Det lyder banalt, men jeg er på grådens rand. Jeg kan ikke beskrive, hvad sådan en oplevelse gør ved én,” hvisker Ghita Nørby for ikke at forstyrre gorillaen.

Ghita Nørby er taget med WWF Verdensnaturfonden til Bwindi Nationalpark, lige syd for Ækvator på grænsen mellem Uganda, Rwanda og DR Congo. Bwindi, der betyder ”den uigennemtrængelige skov” har været nationalpark siden 1991 og er lidt større end Als. Nationalparken bølg er som et grønt, blødt tæppe over det bakkede skovlandskab, og midt i denne ældgamle urskov bor 400 bjerggorillaer, der udgør knap halvdelen af verdens bestand.

Det er her, en tidlig morgen i marts, at Ghita Nørby igen står ansigt til ansigt med de store menneskeaber. 20 år efter sit første møde er hun tilbage for at sætte fokus på, at de ikoniske bjerggorillaer stadig er truet og har brug for vores hjælp.

ET BLIK IND I DIG SELV

Ghita befinder sig nærmest midt i gorillaflokken, der består af en silverback, en håndfuld hunner og en række unger. En hun med en unge har fundet sig en god plads, hvor hun sidder og trækker plantemarven ud af lange stængler. Den lille unge på et år bolttrer sig i grenene foran Ghita, inden han falder ned i den bløde skovbund og tumler videre. I trækrone leger nogle større unger helt upåvirket af de fremmedes tilstedeværelse. For selvom bjerggorillaer er store og stærke, er gorillaflokkene, der over tre år er blevet vænnet til mennesker, faktisk utroligt fredelige.

Bjerggorillaen kan næsten siges at være en fjern fætter, for selvom vi udviklede os i forskellige retninger for omkring otte millioner år siden, deler vi stadig 98 procent DNA med bjerggorillaen. For Ghita er ligheden da også slående – og så alligevel ikke.

”Kig på deres hænder. De ligner næsten vores. Men kig så på deres fødder. De er jo brugbare. De kan gribe, spise og forsvare. Og dine egne fødder? Ja, de er jo totalt ubrugelige i den sammenligning,” griner hun.

Ghita tilbringer for anden gang i sit liv en time i selskab med bjerggorillaerne, men oplevelsen, ja, den er svær at sætte ord på. ”Måske er det fordi, det forandrer et menneskes sind. Ganske enkelt,” forklarer hun.

DET FØRSTE MØDE

Det var H.K.H. Prins Henrik, der som præsident for WWF Verdensnaturfonden kickstartede Ghita Nørbys kærlighed til bjerggorillaerne tilbage i 1990’erne. Til et arrangement på Fredensborg Slot spurgte han, om hun ville med til Uganda for at sætte fokus på de truede dyr. Det blev startskuddet til Operation Oskar, en af WWF Verdensnaturfondens mest succesfulde sponsorkampanjer, hvor Ghita sammen med TV-vært Poul Thomsen engagerede danskerne i kampen for bjerggorillaen.

Dengang var der meget begrænset mulighed for at se bjerggorillaer på deres få levesteder, og kort tid efter Ghitas besøg blev seks turister og en lokal guide faktisk dræbt i Bwindi af en lokal oprørsgruppe.

Hændelsen sidder stadigt dybt i Ghita Nørby. For dengang var det både uhørt og eksotisk at rejse 10.000 kilometer til Uganda.

”Det var et stort chok derhjemme,” fortæller en synligt påvirket Ghita Nørby. ”Det var kort efter, jeg havde været der, at disse unge rygsækrejsende blev slået ihjel meget voldsomt. Vi anede jo ikke, hvad vi gik ind til. Hvordan kunne vi?” I dag er meget forandret. Tusindvis af turister besøger hvert år Bwindi for at opleve de unikke bjerggorillaer. Området er nu trygt at rejse i, økoturismen har udviklet sig, men lejren hvor Ghita boede i 1998 står der stadig den dag i dag. Og gensynsglæden er stor, da hun besøger lejren fra dengang.

”Jeg kan ikke tro det,” udbryder Ghita. ”Vi boede jo utroligt primitivt, men det var så rigtigt. Så autentisk.”

HVER ENESTE GORILLA TÆLLER

Siden Ghitas besøg i 1998 har antallet af bjerggorillaer heldigvis været i fremgang, og netop nu er WWF sammen med en række andre organisationer i gang med at tælle Bwindis bjerggorillaer på ny. Tællingen er et utroligt vigtigt redskab til at holde styr på bestanden, men det er også benhårdt arbejde.

Rangers, forskere og trackere går møjsommeligt igennem det ufremkommelige terræn, op og ned ad stejle, mudrede skrænter for at samle DNA fra hår og ekskrementer fundet i bjerggorillaernes reder, så der er helt styr på bestanden i Bwindi. >>

1.004 bjerggorillaer tilbage

Bjerggorillaen blev først opdaget af videnskaben i 1902, men dens oprindelse går millioner af år tilbage. Siden 1950’erne har bjerggorillaen levet en truet tilværelse.

Den samlede bestand af bjerggorillaer fra 1950-2018

400 af verdens tilbageværende lidt over 1.000 bjerggorillaer lever i Bwindi Nationalpark i det sydlige Uganda.

Bjerggorillaen kan næsten siges at være en fjern fætter, for selvom vi udviklede os i forskellige retninger for omkring otte millioner år siden, deler vi stadig 98 procent DNA med bjerggorillaen.

Det var en dybt begejstret og bevæget Ghita Nørby, der igen kunne stå ansigt til ansigt med bjerggorillaerne 20 år efter det første møde.

En af de ting, der truer gorillaerne i dag, er de ulovlige snarer, der befinder sig i skovbunden. En snare er en primitiv fælde, som krybskytter lægger ud for at fange for eksempel antiloper. Uheldigvis skelner snarerne ikke mellem truede bjerggorillaer og antiloper. Og er en bjerggorilla først fanget i en snare, så slipper den sjældent fri.

Med kun cirka 400 bjerggorillaer tilbage i Bwindi og cirka 604 i Virunga Nationalpark, der ligger i grænselandet mellem Uganda, Rwanda og DR Congo, tæller hvert individ, hvis arten skal overleve. Derfor arbejder WWF tæt sammen med lokalsamfundene om at bevare bjerggorillaens levesteder.

WWF hjælper blandt andet tidligere krybskytter med en ny levevej, for eksempel at etablere tanke, der opsamler regnvand. For i et område uden el, vand og sanitet gør en vandtank faktisk en verden til forskel. Så har en familie pludselig vand til at dyrke jorden mere effektivt, samtidig med at de slipper for at gå flere kilometer op og ned ad Bwindis stejle skrån timer for at hente vand til deres daglige gøremål.

TÆTTE NABOER

I de tyve år, der er gået siden Ghitas sidste besøg, er landsbyerne rykket tættere og tættere på skoven. Området er nemlig utroligt frugtbart og forsyner resten af Uganda med for eksempel kartofler, bananer og te. Befolkningstætheden i området er derfor en af Afrikas højeste, og lokalbefolkningen bor klos op ad nationalparken, hvilket kan skabe konflikter mellem mennesker og dyr, hvis gorillaerne bevæger sig ud i landsbyerne for at finde føde.

Derfor gør de mange tætte temarker, der ligger overalt på områdets stejle skrån timer, også et stort indtryk på Ghita. For temarkerne fungerer som en naturlig barriere mod skoven.

Bjerggorillaerne kan nemlig ikke lide det åbne landskab med de lave, tætte temarker. De bliver derfor inde i skoven, og landsbyerne undgår at få besøg af bjerggorillaerne samtidig

med, at teen skaffer dem indtægter. Forskellen fra dengang til nu er slående og er for Ghita Nørby et levende bevis på, at indsatsen nytter.

”Der er virkelig sket meget på de tyve år,” fortæller Ghita.

”Holdningen til bjerggorillaerne er en helt anden i dag. Beskyttelsen af dyrene og forståelsen af dyrene er helt anderledes i dag. De lokale her ved godt, at gorillaerne er deres skat. De er stjerner, der skal passes på.”

At arbejdet for at bevare gorillaerne har været en succes, skyldes i høj grad, at lokalsamfundet er blevet inddraget og har fået et incitament til at passe på gorillaerne. Gorillaturismen i Bwindi udgør to-tredjedele af de nationale naturbevarelsesmyndigheders samlede indtægter. En del af indtægterne bliver brugt på at bygge sundhedsklinikker og andre livsvigtige ting for lokalsamfundet, der derfor over de seneste årtier har oplevet betydelig fremgang i levestandard.

Den fredelige sameksistens mellem mennesker og dyr er derfor også nøglen til bevarelsen af bjerggorillaerne. Men selvom bjerggorillaen er i fremgang, er det vigtigt at huske, at arten stadig kritisk truet.

Ghitas besøg hos bjerggorillaerne er slut for denne gang, men oplevelsen og kampen for bjerggorillaerne tager hun med sig hjem til Danmark. Hendes bøn er enkel:

”Jeg håber, at vi mennesker vil stå sammen og kæmpe for, at gorillaerne også har en fremtid,” understreger Ghita, mens hun kigger ud over Bwindis bølgede bjerge.

”Det er simpelthen sådan en gave at få lov at opleve gorillaerne. En oplevelse, der vil sidde i mig resten af livet. Og som giver mig endnu mere energi og kræfter til at kæmpe for gorillaerne.” •

Tak til Friluftsland for at klæde Ghita Nørby på til turen med det rette udstyr.

OPERATION OS

BEVAR BJERGGORILLAERNE

Send **GORILLA** til **1231**
Det koster 150 kr. + alm. sms-takst.

Donér på MobilePay:
22 61 69 72

Overfør til WWF's konto:
Reg.: 4183 Konto: 0008476004

Bemærk, at alle beløb op til 15.900 kroner er fradragsberettigede i 2018.

Husk at skrive dit navn, adresse og cpr nr. for at få skattefradrag (kun ved MobilePay og kontooverførsel).

HVEM SPISER HVEM?

TEKST : ANNE BURLUND // FOTO: DAVID MAITLAND

En kritisk truet Morelets løvfrø (*Agalychnis moreletii*) kæmper for sit liv med en katteøjesnog, som har låst den fast i et jerngreb. Slangen kan ikke sluge frøen, medmindre den først slipper sit tag i den. Tre timer senere var kampen stadig i gang.

Pletskuddet er taget af den britiske naturfotograf David Maitland i Chiquibul Nationalpark, der ligger i den mellemamerikanske stat Belize. Morgenen efter vendte han tilbage for at se, om kampen mon var blevet afgjort. Men der var ingen spor – og ingen frø og ingen slange. •

GÅR JORDEN UNDER OM LIDT?

NEJ, MEN MÅSKE GØR VI!

Fem gange er det sket i Jordens historie. Sidste gang var for 66 millioner år siden. Det var dengang, dinosaurerne uddøde. Forskerne er enige om, at det nu sker igen. En masseudslettelse. De første fem skyldtes massive vulkanske udbrud, istid, meteornedslag og sammenstød mellem kontinenter. 50-90 procent af alle arter på planeten forsvandt. Denne gang er anderledes – nu har én eneste art sat dødsmaskinen i omdrejninger:

Os mennesker. Vi tager dig her med på en rejse tilbage i tiden – og spørger eksperter, om der stadig er håb.

TEKST : MARIA HORNBEK

1. massedød

PERIODEN ORDOVICIUM

I den geologiske periode Ordovicium var der endnu intet liv på landjorden. Men det undersøiske dyrerige ekspanderede kraftigt. Blæksprutter, koraller, mosdyr, armfodder, muslinger, snegle, søpindsvin og kæbeløse fisk kom til i løbet af Ordovicium, som var præget af varmt klima med masser af føde.

I slutningen af perioden for ca. 440 millioner år siden indtraf en voldsom istid, som varede to millioner år. En iskappe bredte sig ud over landmasserne, og havenes vandstand faldt med op til 100 meter. Det udslettede cirka 85 procent af alle de marine arter.

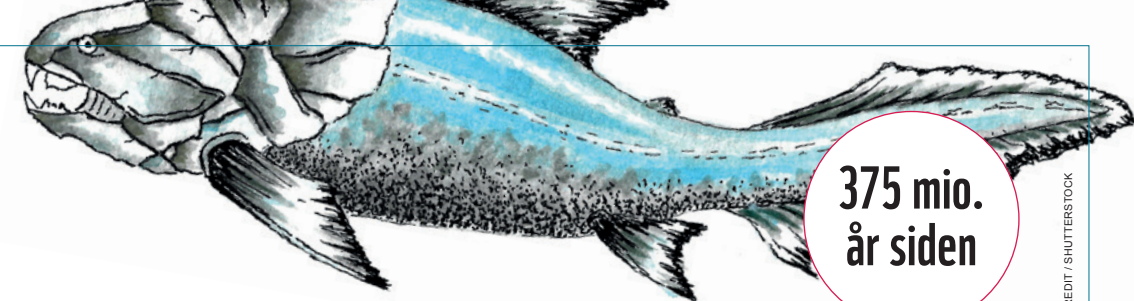
444 mio.
år siden

CA. 85 % AF ALLE MARINE
ARTER BLEV UDSLETTET

2. massedød

PERIODEN DEVON

Devon bliver ofte kaldt fiskenes tidsalder, fordi et væld af nye fiskearter opstod i denne periode. Det gjaldt bl.a. kvastfinnede fisk og primitive hajer. Toprovdyret i Devon var Dunkleosteus – en op til 10 m. lang panserbeklædt fisk med et bid, der var lige så kraftigt som en krokodilles, og som kunne åbne og lukke sit frygtindgydende gab i løbet af 0,05 sekund og bide en haj over i to dele.

375 mio.
år siden

I løbet af den devonske periode spredte livet sig også til landjorden, og både planter og dyr som tusindben, skorpioner, insekter og frøer indtog kontinenterne. Ingen ved præcist, hvad der førte til den masseudslettelse, der fandt sted sidst i perioden og udryddede 70-80 % af alle arterne. En teori er, at de nye landplanter, som spredte sig, var en af hovedskurkene. Deres dybe rødder hvirvlede jord og klipper op, som frigav næringsstoffer i havet. Dette kan have startet en opblomstring af alger, som sugede ilten ud af vandet og på den måde kvalte livet i havet.

3. massedød

PERIODEN PERM

Den allerstørste masseudslettelse i Jordens historie – kaldet 'Den store Død' – fandt sted i perioden Perm for 250 millioner år siden. Perm var tidsalderen, hvor krybdyrene for alvor slog igennem. Et af de mest prominente var therapsiderne, som kunne veje over et ton og var en fjern forfader til pattedyr. I denne periode var alle Jordens kontinenter samlet i ét kontinent: superkontinentet Pangæa.

Den næsten apokalyptiske katastrofe sidst i perioden gjorde det af med 95 % af livet i havet og 70 % af hvirveldyrene på land. Man diskuterer årsagen til den massive udslættelse. En hypotese er, at et gigantisk vulkanudbrud ved Sibirien sendte så meget CO₂ op i atmosfæren, at de globale temperaturer røg på himmelflugt, og oceanerne surede til. Ophedningen af Jorden frigav enorme mængder metan, som havde været fanget i permafrosten og på havbunden, og det fik temperaturerne til at stige til et niveau, der var dødeligt for det meste liv.

250 mio.
år siden

200 mio.
år siden

4. massedød

PERIODEN TRIAS

Efter 'Den store Død' var livet langsomt begyndt at genrejse sig. Det var her, de første pattedyr og små dinosaurer så dagens lys. Den fjerde massedød fandt sted cirka 50 millioner år senere – i slutningen af perioden Trias. Igen var det sandsynligvis en gigavulkan, der gik i udbrud, og som satte gang i en kæderække af naturkatastrofer.

Et vulkansk område på størrelse med Europas areal mellem Uralbjergene og Atlanterhavet spyede uhyrlige mængder lava og gasser ud, som fik temperaturerne til at stige og havene til at forsure. Op mod 75 % af alle arter døde. >>

Carsten Rahbek, professor ved Københavns Universitet og en af verdens førende forskere i biodiversitet:

Er det besværet værd, hvis en masseuddøen alligevel ikke er til at komme udenom?

Ja! Forskellen på, om vi får bremsset tilbagegangen eller bare lader stå til, er gigantisk. Vi taler om en forskel på titusinder af arter og millioner af individer. Mange arter og store bestande er vigtige for økosystemernes robusthed og derfor for hele planetens sundhed.

Hvor kan vi mennesker i dag se resultaterne af den igangværende masseuddøen?

En af de ting, som bekymrer mig mest, er manglen på rent vand. Samtidig med vi er blevet mange flere mennesker på Jorden, er mængden af rent ferskvand per menneske i verden halveret siden 1970'erne. Ødelæggelserne af økosystemerne ændrer på hele klodens vandcirkulation. Nogle mener, at en de næste krige nemt kunne blive en krig om vand.

Hvad får det af konsekvenser for os som mennesker?

Vi er i gang med at save den gren over, vi sidder på. Livet på planeten skal nok gå videre efter den sjette masseuddøen, men den får en kolossal betydning for os mennesker, som lever af at udnytte Jordens ressourcer. Regningen af vores overforbrug kommer. Vi og vores samfund er et produkt af den naturrigdom, der har været på Jorden. Derfor bør vi som den art, der forårsager skaden, tænke os lidt om.

5. massedød

PERIODEN KRIDT OG TERTIÆR

Det har været som et helvede på jord, da den mest berømte af masseudslettelserne fandt sted for 66 millioner år siden på grænsen mellem Kridt og Tertiær-perioden.

En kæmpe asteroide styrtede ned i det nuværende Mexico. Asteroiden, som anslås til at have været 10 km i diameter, tilintetgjorde dinosaurerne, flyveøglerne og omkring tre fjerdedele af alle andre arter i et inferno af jordskælv, mega-tsunamier, vulkanudbrud og støv, ild og røg. I et årti var planeten indhyllet i konstant mørke på grund af støvpartikler i atmosfæren. I tiden efter skabte udslettelsen af dinosaurerne et lebesraum for store pattedyr, og langsomt blev vejen banet for de første menneskearters opståen.

NU!

20%

AF ALLE ARTER VIL UDDØ INDEN FOR 50 ÅR

14.000

DYREBESTANDE ER SKRUMPET MED 58% SIDEN 1970

6. massedød

Den sjette masseuddøen er ikke et science fiction-scenarie – vi er allerede på første stadie. Ifølge førende forskere begyndte vor tids masseudslettelse i 1950-60'erne, da man begyndte at fælde tropeskovene, hvor 90 procent af alle klodens arter lever.

Forskere vurderer, at 20 procent af alle de arter, vi kender, er kategoriseret som i høj risiko for at uddø inden for 50 år, hvis udviklingen fortsætter som nu. Og det er et konservativt estimat, da vi kun kender cirka 10 procent af jordens arter. Uanset hvad vi gør, vil vi miste en masse arter – det kan ikke undgås. Ligesom det er tilfældet med klimaforandringerne. Spørgsmålet er, hvor meget vi kan nå at sænke farten.

Gennemsnitligt er de 14.000 dyrebstande, som er undersøgt i WWF's Living Planet Report, skrumpet med 58 procent siden 1970. Og når bestandene svækkes, øges sandsynligheden for at de uddør. Langt de fleste arter dør, fordi vi mennesker ødelægger deres levesteder. Pladsen bruger vi primært til at understøtte vores kæmpemæssige forbrug. Faktisk forbruger vi globalt i et omfang, der svarer til, at vi havde 1,7 jordkloder til rådighed.

Thor Hjarsen, biolog i WWF:

Hvad kan vi gøre for at sænke tempoet på den masseudslettelse, vi har sat i gang?

Det allervigtigste er, at vi giver plads til mere vild natur – både i stort og småt. Det vil sige ude i skoven, ude på landet og i vores byer og haver. Stat og kommuner skal holde op med alle steder at passe og pleje, for det dræner naturen for liv. Og hjemme i vores haver kan vi lade hjørner være med kvasbunker og gammelt dødt træ til biller, lidt sand og grus til de vilde jordbier og et område hvor for eksempel skvalderkål får lov at blomstre, da det tiltrækker mange insekter.

Hvem har ansvaret for at vende udviklingen?

Vi skal skrue ned for det enorme overforbrug, vi har i den vestlige verden. Det har såvel politikere, virksomheder som borgere et ansvar for kommer til at ske. Som privatpersoner kan vi begynde med at indføre et par grøntsagsdage om ugen, gå efter miljøcertificerede varer, tage tog eller bus på ferie og købe bedre produkter, der holder længere og derfor slider mindre på kloden. •

Dem har vi mistet i moderne tid

- > Quagga (1880'erne)
- > Tasmansk pungulv (1936)
- > Caribisk munkesæl (start-1950'erne)
- > Mexikansk grizzly-bjørn (1964)
- > Kaspisk tiger (ca. 1990)
- > Pyrenæisk stenbuk (2000)
- > Kinesisk floddelfin (2007)
- > Vestligt sort næsehorn (2011)

DYK MED DANMARKS STØRSTE ROVDYR

Gråsælen er tilbage i de danske farvande, efter at den stort set blev udryddet for 100 år siden. Dengang blev den anset som skadedyr – i dag er den fredet. Vi tager dig med under havoverfladen på besøg hos Danmarks største rovdyr.

TEKST : FABIJANA POPOVIC

Hvis du i løbet af sommeren har planlagt en udflugt til en af landets kyster, kan du være så heldig at spotte en gråsæl. Gråsælen er Danmarks største rovdyr, hjørnetænderne er på størrelse med løvers, og den kan blive over to meter lang. Du kan kende gråsælen på dens korte grålige pels med mørke pletter. Du skal ikke lade dig narre af dens lidt tunge og klodsede facon, når du ser den solbade på et stenrev. Det er under vand, at den er i sit rette element.

Under vandoverfladen udviser gråsælen en sådan grad af adræthed og elegance, at den kan gøre enhver olympisk svømmer grøn af misundelse. Nemt og ubesværet bevæger den sig igennem vandet og justerer konstant sin retning med luffer og bagfinne, som bliver gjort enten bred eller flad – alt efter om det skal gå stærkt fremad, eller den skal dykke. Gråsælen kan

ramme op til 32 km i timen og svømmer cirka 1.200 km om måneden.

GÆST I GRÅSÆLENS HJEM

Er du dykke-entusiast med lidt mere viden end os andre landkrabber, er det muligt at dykke med gråsæler i Danmark. Bare du husker, at i det øjeblik du bryder vandoverfladen, er du en gæst i gråsælernes hjem. De er nysgerrige værter, der med det samme opsøger dig, kigger på dig og måske også napper dig lidt i svømmefødderne. Det er vigtigt, at du udviser fuldkommen ro, selvom du befinder dig over for Danmarks største rovdyr, der kan veje op mod 300 kg. Når du står ansigt til ansigt med en gråsæl, bliver du bevidst om, hvor lidt du egentlig fylder i vandet, og du skal minde dig selv om, at du stadig er øverst i fødekæden. >>

”Selvom mennesker som udgangspunkt ikke har noget at frygte i mødet med en gråsæl, så aftvinger dens fysiske fremtoning automatisk respekt og forsigtighed. Samtidig kan dens comeback til de danske farvande være med til at gøre danskerne nysgerrige på livet under havoverfladen. Det myldrer nemlig med spændende liv og venter på at blive udforsket,” forklarer Thomas Kirk Sørensen, programleder for hav i WWF Verdensnaturfonden.

Gråsælen kan du opleve i Østersøen omkring Bornholm og i Vadehavet, men kommer du for tæt på, kan det være, at den hopper op af vandet. Den lever ved kysten tæt på øer, rev, skær og holme, hvor det kan lade sig gøre. Når de har unger, vil de gerne være i fred – og det skal man respektere. Ungerne bliver nemlig født med en hvid uldpels, som ikke er vandskyende og må blive på land i 2-3 uger indtil den rigtige ”svømmedragt” vokser ud. Det kan derfor være livsfarligt for dem, hvis de bliver tvunget til at hoppe i vandet for tidligt.

DELER VANDENE

Gråsælen er lidt den frække dreng i havet. Den spiser minimum fem kilo fisk om dagen, som for eksempel torsk, laks og sild, og lader sig ikke stoppe af, at dens mad allerede er gået i fiskernes net. Det har skabt et anstrengt forhold mellem fiskerne og gråsælen, som går mere end 100 år tilbage.

Fra 1889-1927 gav den danske stat sågar skydepræmier til alle, der skød en gråsæl. Mere end 10.000 sæler forsvandt om året, og det var blot et spørgsmål om tid, før den blev udryddet helt. I 1967 blev gråsælen derfor fredet, og det hjalp. I dag er der omtrent 1.000 individer i de danske farvande, og de er så småt begyndt at yngle i Rødsand og den danske del af Vadehavet.

Gråsælen er stadig fredet, men i 2016 gav Miljø- og Fødevareministeriet dispensation til, at særligt uddannede jægere og fiskere kunne skyde 40 sæler om året for at regulere bestanden. Thomas Kirk Sørensen, håber, at vi med tiden kan få et mere nuanceret billede af gråsælens rolle i de danske farvande:

”Diskussionen om gråsælen er ikke sort/hvid. Det er klart, at fiskerne er trætte

af, at gråsælen stjæler deres fangster fra deres garn og i øvrigt gør et indhug i deres fiskebestand, men der er allerede nu mulighed for at regulere de såkaldte problemsæler, og der er intet bevis for, at en større regulering af sælerne vil have effekt på fiskebestandsniveau,” forklarer Thomas Kirk Sørensen og fortsætter:

“Vi skal skrue op for opfinderevnen i forhold til at lave fiskeredskeer, som er sikret mod gråsæler. Det er DTU i gang med allerede. Vi skriver 2018 – og skal innovere, ikke skyde, os ud af problemet.” •

GRÅSÆLENS COMEBACK TIL DE DANSKE FARVANDENE KAN VÆRE MED TIL AT GØRE DANSKERNE NYSGER- RIGE PÅ LIVET UNDER HAVOVERFLADEN.

Thomas Kirk Skov, programleder for hav i WWF

3 TING, DU IKKE VIDSTE OM GRÅSÆLEN

> Hannerne har et harem

I foråret tilkæmper de største og stærkeste hanner sig et harem af 5-10 hunner. Hannen forsvare og vogter over sit harem i yngleperioden, hvilket ofte fører til voldsomme kampe mellem hannerne.

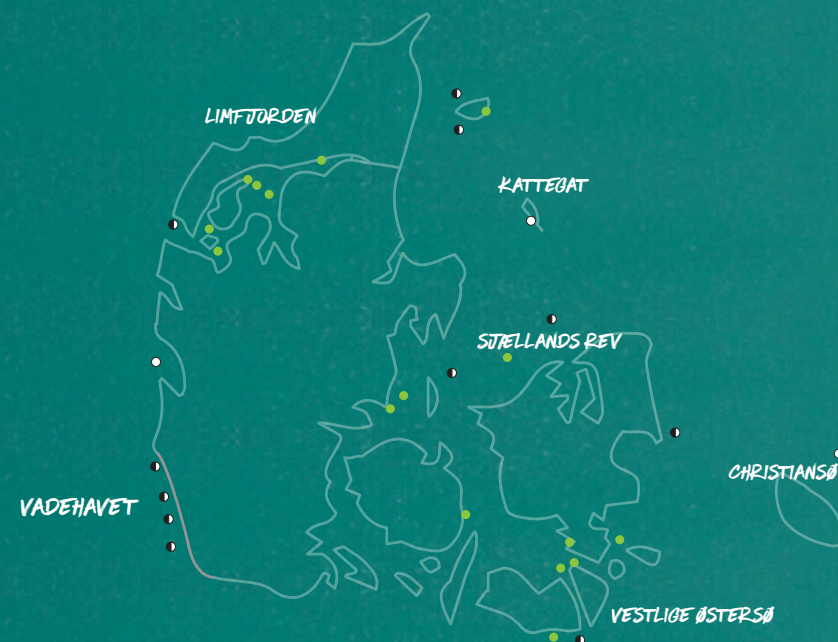
> Gråsæl-mælk med gods i

Ny fødte gråsæler må blive på land i 2-3 uger, indtil deres rigtige pels er vokset ud. Der smasker de sig i gråsælmorens mælk, som indeholder op til 60 % fedt.

> Fyrre, fed og færdig

Hunnerne kan blive op til 46 år og hannerne op til 44 år.

Her kan du opleve sæler i Danmark

SÆL-HOTSPOTS

- Spættet sæl
- Gråsæl
- Spættet sæl/gråsæl

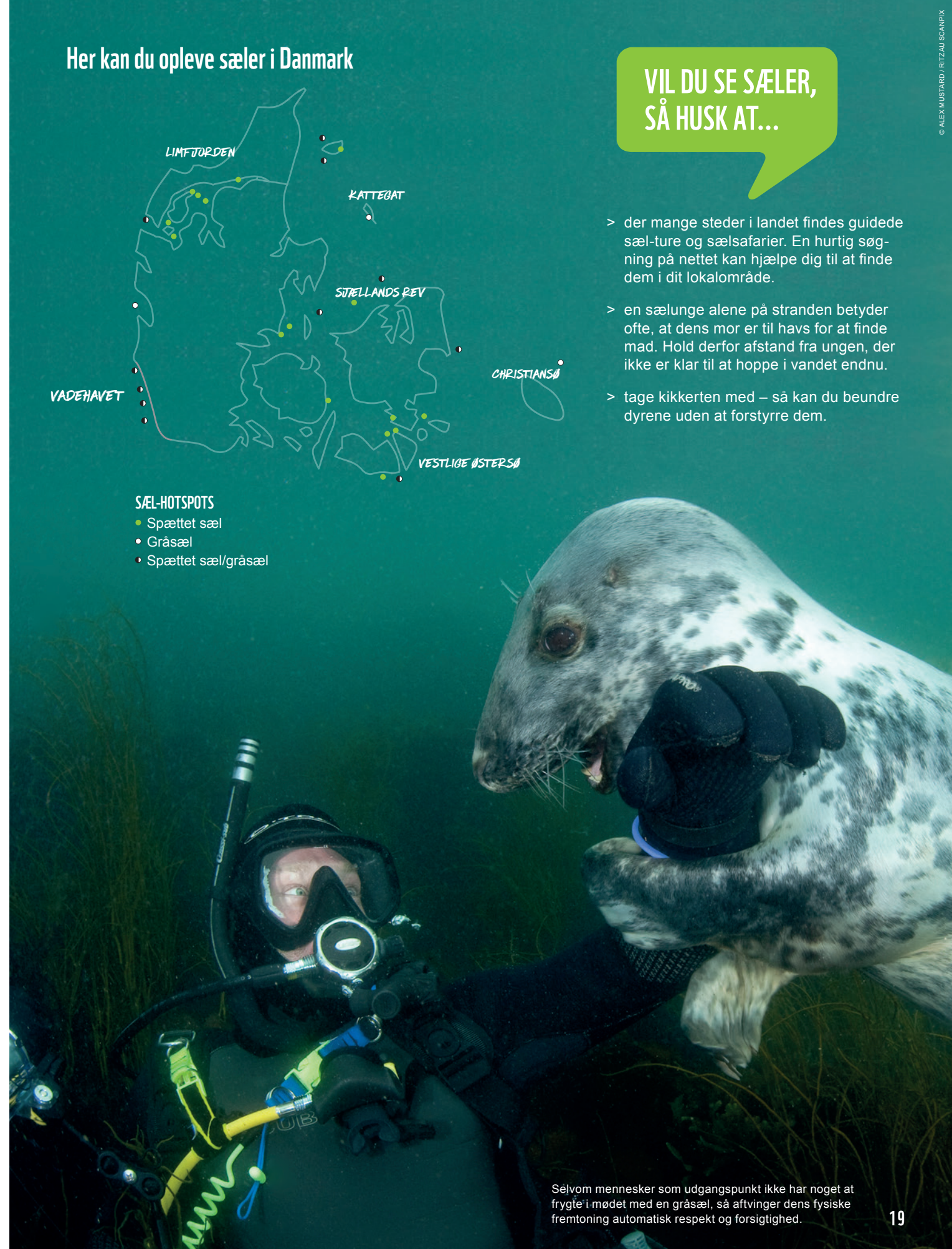
VIL DU SE SÆLER, SÅ HUSK AT...

- > der mange steder i landet findes guidede sæl-ture og sælsafarier. En hurtig søgning på nettet kan hjælpe dig til at finde dem i dit lokalområde.
- > en sælunge alene på stranden betyder ofte, at dens mor er til havs for at finde mad. Hold derfor afstand fra ungen, der ikke er klar til at hoppe i vandet endnu.
- > tage kikkerten med – så kan du beundre dyrene uden at forstyrre dem.

© ALEX MUSTARD / RITZAU SCANPIX

© ALEX MUSTARD / RITZAU SCANPIX

Selvom mennesker som udgangspunkt ikke har noget at frygte i mødet med en gråsæl, så aftvinger dens fysiske fremtoning automatisk respekt og forsigtighed.

WWF OG NETTO TIL KAMP MOD PLASTIK

© DANSK SUPERMARKED GROUP

Plastik skal væk fra naturen, og det skal være slut med unødigt plastik. Derfor har 40 fynske Netto-butikker – som de første i Danmark – indført pant på plastikposer. Det sker som del af et nyt ambitiøst partnerskab mellem WWF Verdensnaturfonden og Dansk Supermarked Group, der ejer Netto.

Udover pant på plastikposer, bliver der søsat en række initiativer, der skal fjerne unødvendig plastik i koncernens egne produkter og emballage. Det skal sikre, at mest mulig plastik genanvendes, ligesom parterne vil introducere nye og mere bæredygtige plastikprodukter.

Overskuddet fra pantordningen går til WWF Verdensnaturfondens store arbejde med at fjerne plastik fra naturen og begrænse plastforurening i Danmark og ude i verden.

KONTAKT MEDLEMSSERVICE

Vi står altid klar, hvis du har spørgsmål til din støtte.

Du kan ringe til os på
35 36 36 35 mellem kl. 10-14.
eller skrive til
info@wwf.dk

TAIWAN FORBYDER HANDEL MED ELFENBEN

© JAMES MORGAN / WWF

Godt nyt for verdens elefanter, efter at Taiwan har meldt ud, at landet vil forbyde indlandshandel med elfenben fra 1. januar 2020. Det sker i kølvandet af en heftig politisk debat om forbud mod elfenbenshandel, hvor tre af verdens største elfenbensmarkeder – USA, Kina og Hong-Kong – også har meldt ud, at de vil forbyde handel med elfenben.

EU-FORBUD MOD SKOVFÆLDNING AF URSKOV

Efter stort pres fra WWF og andre organisationer, er det lykkedes at få vedtaget et EU-forbud mod skovfældning i den fredede polske urskov Białowieża.

Presset for at beskytte skoven steg, efter den polske miljøminister optrappede skovfældning i urskoven, selvom det er i strid med EU-lovgivning. Skoven har det bedst bevarede økosystem og den største vilde bison-bestand i Europa.

INDSIGT I VÅGEHVALERNES MYSTISKE LIV

For første gang nogensinde har forskere i Antarktis sat et kamera på ryggen af en vågehval. Kameraet skal gøre forskerne klogere på, hvor og hvordan den mystiske vågehval fanger sin føde i det kolde ishav. Og være med til at hvalen og dens leveområder kan blive bedre beskyttet.

SKAL DIN VIRKSOMHED STØTTE NATUREN?

Støt arbejdet for at sikre verdens natur ved at blive erhvervssponsor i WWF Verdensnaturfonden. Der findes tre forskellige sponsorater for danske virksomheder, der koster mellem 3.500 og 25.000 kr. om året. Erhvervssponsoraterne er fuldt fradragsberettigede – læs mere på wwf.dk/erhvervs-sponsor

Virksomheder, der støtter med +25.000 kr.

Earth Control, Essential Foods, Jørgen Kruuse, Københavns Listefabrik, Paper Collective, Rødovre Centrum, Planets Pride.

Virksomheder, der støtter med 10.000 til 24.999 kr.

Ejendomsselskabet Oasen, GodEnergi, Raaco, Regner Grasten Film, Aksel Benzin, Rigtig Hundemad, Superkoi, Søndergaard Nedrivning, Add-on Products, Fynbo Foods, Fokusmæglerne.

[2018 = 92]

HÅB FOR IRRAWADDY-DELFINEN I MEKONG-FLODEN

Den negative kurve er endelig knækket for irrawaddy-delfinerne. For første gang i over 20 år er bestanden af delfinerne i Mekong-floden nemlig i fremgang.

På bare to år er antallet steget fra 80 til 92 delfiner.

I slutningen af april er det allernyeste medlem af delfin-familien kommet til verden, og det er nummer tre i rækken af nyfødte delfinkalve i 2018 indtil videre.

© GERRY RYAN / WWF-GREATER MEKONG

NATUREN KALDER PÅ DIG

Vil du gerne have endnu flere nyheder om verdens vilde dyr og natur – og WWF's arbejde for at beskytte dem – så tilmeld dig WWF's nyhedsbrev Naturen Kalder på wwf.dk

KVINDER LAVER PLASTIKSKRALD TIL KUNSTVÆRKER

TEKST : MONICA WASS

30-årige Fahima Ali fra Kenya har gjort genbrug af plastikaffald til sit levebrød. Med støtte fra WWF kæmper hun sammen med en gruppe lokale kvinder for at skabe en lysere fremtid for både naturen og lokalsamfundet på øen Kiwayu ved at forvandle klip-klap-affald fra stranden til kunst.

**GENNEM KIWAYU WOMEN'S GROUP KAN VI KVINDER NU FÅ
INDKOMST VED AT SÆLGE DE GENBRUGTE KLIP-KLAPPER.**

Fahima Ali, medlem af Kiwayu Women's Group

Under en tagskygge af tørrede blade, sidder en koncentreret kvinde iført et lysende turkisfarvet tørklæde. Med lethed og fingersnilde klipper hun i et farverigt stykke af en klip-klap, der er skyllet op på stranden. En efter en forvandler hun de farverige klip-klap-stykker til former af fisk, skildpadder og blomster. Kvinden med det smukke tørklæde og magiske fingre hedder Fahima Ali. Hun er 30 år og bor på øen Kiwayu ud fra den kenyanske Lamukyst med sin mand og to børn.

Fahima er medlem af Kiwayu Women's Group, der består af kvinder fra lokalsamfundet på øen. Sammen med WWF fjerner kvinderne plastikaffald fra stranden. 60 procent af det plastikskrald, der bliver indsamlet, består af efterladte klip-klappere, der får liv på ny, når kvinderne omdanner dem til håndlavede smykker, hårspænder og nøgleringe i forskellige former.

STORE VISIONER

På hjemmesyede sivmætter, der beskytter mod det varme sand, sidder kvinderne med benene

foldet i skrædderstilling og arbejder. Ved siden af Fahima sidder hendes mor, 51-årige Mwanahawa Mwalimu, der er leder af Kiwayu Women's Group. En solstråle finder et smuthul gennem skyggen og lander på Mwanahawas ansigt. Hun fortæller, hvordan Kiwayu Women's Group har ændret kvindernes liv på øen: "Gennem Kiwayu Women's Group kan vi kvinder nu få indkomst ved at sælge de genbrugte klip-klappere."

Og netop muligheden for lidt indtjening og bedre leveforhold var grunden til, at kvinderne fik øjnene op for plastikaffaldet på strandene tilbage i 2008. Lokalbefolkningen var fattig og levede et isoleret liv på øen. Kvinderne begyndte at samle efterladte klip-klappere langs stranden og lavede legetøj til øens børn af affaldet. Efterhånden blev det kvindernes drøm at lave håndværket til en levevej og sælge det til turister.

En drøm, der på få år gik i opfyldelse for de fire stiftere af Kiwayu Women's Group, da over 70 kvinder var involveret i projektet. Desværre stoppede opturen med terrorgruppen Al-Shabaabs fremgang i grænselandet. >>

Kiwayu ligger under 40 km fra grænsen til Somalia, så den stigende terrortrussel betød, at turisterne udeblev.

REDNINGSAKTION FOR SKILDPADDERNE

I dag består kvindegruppen af 25 kvinder, der alle ønsker at passe bedre på naturen og forbedre livet på øen, så deres børn kan komme i skole. WWF Verdensnaturfonden er i dag en af de eneste salgskanaler for kvindernes håndværk, der skaber arbejde til lokalbefolkningen og bidrager til, at strandene langs Lamus kyst bliver rensat for plastikaffald. En stor fordel for øens dyreliv, der har lidt stor overlast af plastikaffaldet i havet og på stranden. Især havskildpadderne er truet af mødet med plastik. Hvert år valfarter tre ud af syv arter af havskildpadder til Lamus kyster for at yngle. Hvis strandene er fyldt med plastikskrald, kan skildpaddehunnerne ikke lægge æg og vil i stedet dumpe dem i havet, hvor de går til grunde.

Netop det var en af grundene til, at Fahima blev en del af kvindegruppen:

”Jeg blev involveret i det her projekt for at hjælpe med at rense vores strande og gøre det lettere for vores truede havskildpadder at lægge sine æg.”

ET BEDRE LIV

Takket være et tæt samarbejde mellem WWF og lokalbefolkningen, kan skildpadderne nu komme op på stranden uden forhindringer, og de klækkede skildpaddeungerne bliver ikke fanget af plastikfælder i deres søgen efter det store hav.

Kiwayu Women’s Group har ikke kun hjulpet lokalsamfundet, men har givet naturen og havskildpadderne en chance til, ved at forvandle klip-klap-affald til kunst. Men drømmene for Kiwayu Women’s group stopper ikke her, og med en kærlig arm om sin datters skulder deler Mwanahawa sin klare vision for Kiwayus kvinders fremtid:

”Min drøm er at give unge kvinder en god uddannelse, så de kan blive fremtidens forbilleder.” •

Tun

Svøm ind i WWF’s webshop og fang denne fantastiske tun.

379,-

© JONATHAN GARMANUS / GREEN RENAISSANCE / WWF-UK

Når strandene flyder i plastik, forstyrrer det havskildpaddernes æglægning - og forhindrer de små unger i at nå ud til havet. Hver dag i ynglesæsonen fjerner WWF derfor 100 kilo plastik på strandene ved Rubu Island på Lamukysten. Klip-klapperne, der udgør 60 procent af plastikaffaldet, bliver genanvendt og får nyt liv takket være Kiwayu Women’s Group. Du kan støtte kvinderne og deres kamp for naturen og et bedre liv ved at købe deres smykker og kunst i WWF’s webshop.

Nøglering

Med en farverig fisk i dit nøglebundt, sender du et skarpt signal om, at plastik ikke hører til i naturen.

49,-

KLIP-KLAP KUNST I KENYA

Uro

Skallen fra en halv kokosnød og fangearme med farverige blomster giver en livlig uro til børneværelset, som leder tankerne mod varmere himmelstrøg.

149,-

Hårelastik

40,-

Hårspænde

80,-

Hårelastik eller hårspænde

Med smæk på farverne er blomster-hårpynten perfekt til sommerens solbrændte kulør.

Hvem har bukserne på?

Nogle hunner hader hår på benene. De kan ikke tåle synet af dem og gør en stor indsats for at fjerne dem. Måske for hannernes skyld. Sådan er det ikke hos de smukke buksebier, hvor hunnernes kraftige hårvækst gør dem ekstra tiltrækkende og klæder dem på til at holde naturen i live.

TEKST : MONICA WASS

Buksebien har fået sit finurlige navn, fordi det bogstavelig talt ligner, at den har bukser på. Hos bukse-bien, er det hunnen, der har bukserne på. Det er nemlig kun hunnen, der har to kraftige bagben tæt dækket af kraftig behåring. Hannen har derimod lidt længere og mindre kraftige ben med finere gullige hår på.

GRAVERBUKSER

Hunbiens stærke bagben bruger hun til at grave lange gange – helt op til 70 cm. Man kunne fristes til at tro, at to solide forben ville være hunbiens førstevalg som graveredskaber. Men nej, hun graver nemlig baglæns. Som en blind muldvarp trækker hunbien sandet med sig ud af hulerne og suser straks

tilbage igen for flittigt at fortsætte arbejdet. Man kan ofte se buksebieerne grave sine gange om sommeren på for eksempel sandede stier, grusveje, eller mellem fliser og brosten. De lange sandgange skal huse buksebiens afkom, der alle lægges i en pollenklump, også kaldet bibrød. Her bliver de udklækket, og den udklækkede larve starter livet omgivet af mad.

DET HÅRDESTE JOB?

Hanbuksebien hjælper ikke til med at grave, men har muligvis et mere krævende arbejde. Hannen flyver nemlig rundt uden for gangene og spejder efter parringsdygtige hunner. Så hos buksebieerne, er det på flere måder hunnen, der har bukserne på. •

DEN ENLIGE BESTØVER

- > Buksebien hører til vores såkaldte enlige bier, som vi har 256 forskellige arter af i Danmark.
- > Biernes betydning som bestøvere er enorm.
- > Mange biarter er dog trængte i den danske natur, så det gælder om at passe på dem.

... 256 arter i Danmark

kan grave
70 cm
GANGE

BEHÅREDE
BAG
BEN

Livet **ER TIL LÅNS...**

HUSK AT AFLEVERE DET TILBAGE, NÅR DU HAR BRUGT DET.

Giver du noget af din arv til WWF Verdensnaturfonden, er du med til at give klodens vilde dyr og natur videre til næste generation. Din støtte, stor som lille, går til WWF's arbejde for at beskytte de vilde dyr og deres levesteder, som er under pres og risikerer at forsvinde for altid.

Kontakt WWF og få en snak om arv og testamente på 22 68 81 20 eller på m.skands@wwf.dk